

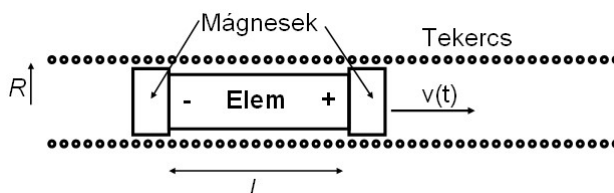
Fizika Diákolimpia felkészítő szakkör

2023. január 16.

1. Mágnesvasút

Szigetetlen rézhuzalból igen hosszú merev, csavarrugó alakú tekercset készítünk. A tekercsbe könnyen becsúsztatható egy ceruzaelem. A ceruzaelem két végére erős, henger alakú mágneseket tapasztunk úgy, hogy azok fémes kontaktusban legyenek az elem pólusaival. A mágnesek átmérője kicsivel nagyobb, mint az elem, így amikor a mágnesekkel ellátott ceruzaelemet beletesszük a tekercsbe, a mágnesek csúszóérintkezőként működnek, az elem pólusai pedig záródnak a tekercs ceruzaelemet körülvevő szakaszán keresztül. Az áramjárta tekercs mágneses tere kölcsönhatásba lép az állandó mágnesekkel, aminek hatására a mágnesekkel ellátott ceruzaelem elkezd mozogni a tekercs hossz tengelyével párhuzamosan, akár csak egy metrószerelevény az alagútban.

a) Milyen legyen a mágneses pólusok elhelyezkedése, hogy a "mágnesvasút" egyáltalán elinduljon valamelyik irányba? (A henger alakú mágnesek $\hat{E}$ -D tengelye a forgásszimmetria-tengellyel esik egybe.)

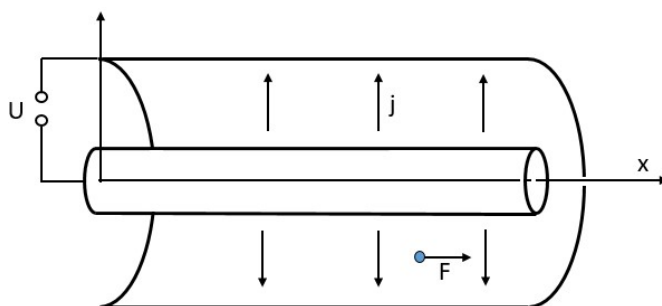

b) Mekkora gyorsulással indul el a "mágnesvasút"? A tekercs sugara R , az egyes menetek közti távolság Δx . Használjuk ki, hogy $\Delta x \ll l$. A tekercs olyan vezetőkből készült, melynek hosszegységenkénti ellenállása γ . Az elem hossza l , feszültsége U_0 . Az elem belső ellenállását, a mágnesek és a kontaktusok elektromos ellenállását hanyagoljuk el! A mágneseket közelítjük egy-egy, közvetlenül az elem végein, a hossz tengelyen elhelyezett pontszerű mágneses dipóllal. A dipólmomentum-vektorok párhuzamosak a hossz tengellyel, irányukat az (a) feladatban kell meghatározni. A momentumok nagysága m .

c) Mekkora maximális sebességre tehet szert a "mágnesvasút" a fenti paraméterek mellett, ha a mechanikai súrlódás mértéke elhanyagolható?

2. Plazmahajtómű

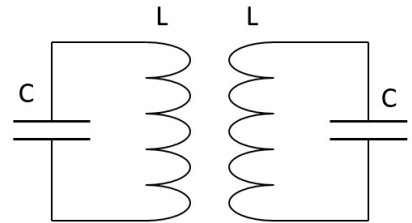
Az űrszondákban alkalmazott plazmahajtóművek leegyszerűsített modellje egy R_1 és egy R_2 sugarú, L hosszúságú koaxiális, elektromos vezető hengerpárból áll. A hengeres elektródákra áramforrást kapcsolunk. Az hengerek közti teret elektromosan töltött részecskék töltik ki egyenletesen (plazma). Feltételezzük, hogy a plazmában sugárirányú áram indul a henger tengelye mentén egyenletes eloszlással. Az elektródákban, valamint a plazmában folyó áram az örvényes mágneses mezőt hoz létre. A mágneses térben sugárirányban mozgó töltéshordozókra tengelyirányú Lorentz-erő hat, mely a plazmarészecskéket a hajtómű elektromos betáplálással ellentétes vége felé gyorsítja. A hatás-ellenhatás törvényének értelmében a hajtóműre ezzel ellentétes irányú erő hat.

- Határozzuk meg a belső elektródában folyó $I(x)$ áramot a betáplálástól mért x távolság függvényében! Az áramforrás I_0 áramot ad le.
- Határozzuk meg a hengerek közt kialakuló $B(x,r)$ mágneses indukciót a hely függvényében!
- Határozzuk meg a plazmahajtómű tolóerejét!

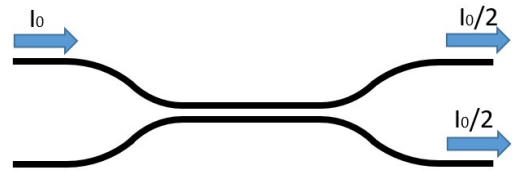
3. Csatolt rezgések

Két rezgőkört készítünk egy-egy L induktivitású tekercsből, valamint egyforma, C kapacitású kondenzátorokból. A két tekercs között laza induktív kapcsolat van, amit egy kis értékű M kölcsönös indukciós együtthatóval jellemezhetünk. A $t=0$ időpillanatban az egyik rezgőkör kondenzátora U_0 feszültségre töltött, a másik kondenzátor töltetlen. Határozzuk meg az egyes kondenzátorok feszültség-idő függését!

4. Száloptikai nyalábosztó

Egy optikai szálban I_0 teljesítményű fény (elektromágneses hullám) terjed. A szál egy szakaszon párhuzamosan halad egy, az eredetivel megegyező geometriájú másik szálal. A két hullámvezető olyan közel halad egymáshoz, hogy a szálakban terjedő

elektromágneses rezgések gyengén csatolódnak, így az eredeti szálban terjedő elektromágneses energia egy része átkerül a másik hullámvezetőbe. A csatolás mértéke és a párhuzamos szálak hossza úgy van kialakítva, hogy a két szál végén 50-50% arányban oszlik el az eredeti szálban terjedő teljesítmény. Mekkora fáziskülönbség van a szálak kimenetén megjelenő elektromágneses rezgések között?